

**Βασικές θέσεις επί της ηθικής των μεταμοσχεύσεων (10.12.1999),
Ειδική Συνοδική Επιτροπή Βιοηθικής της Εκκλησίας της
Ελλάδος**

δ. Ἡ δυνατότητα προσφοράς ὀργάνων

[...] 8) Ἡ ζωὴ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο δὲν μᾶς χαρίζεται γιὰ νὰ βιώνουμε τὴ φιλαυτία καὶ τὴν κτητικότητα μας, ἀλλὰ μᾶς προσφέρεται γιὰ νὰ εἶναι τόσο δική μας, ὥστε νὰ μπορούμε ἀκόμη καὶ νὰ τὴν προσφέρουμε μὲ ἀγάπη.

9) Τὸ φρόνημα καὶ ἡ διάθεση τῆς αὐτοπροσφοράς ἀποτελοῦν τὸν πνευματικὸ ἄξονα τῆς ἠθικῆς τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα τῶν μεταμοσχεύσεων. Ὁ ἀποστολικὸς λόγος «ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι» (Α΄ Ἰω. γ΄ 16) διαλύει κάθε ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς ζωῆς, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ δωρεὰ σώματος, δὲν εἶναι πράξεις αὐτοκτονίας ἢ εὐθανασίας, ἀλλὰ μποροῦν νὰ ἀποτελοῦν ἐκφράσεις τῆς «μείζονος ἀγάπης», περὶ τῆς ὁποίας κάνει λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατὰ τὴν παράδοση τῶν τελευταίων Του ὑποθηκῶν στοὺς μαθητές· «μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰω. ιε΄ 13). [...]

11) Ἡ Ἐκκλησία εὐνοεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τὴν προσφορὰ ἐνὸς ἀπὸ τὰ διπλᾶ μας ὄργανα (νεφρά) ἢ ἰστῶν (δέρματος, μυελοῦ τῶν ὀστέων, αἵματος) ἀπὸ ζῶντα δότη.

ε. Περὶ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου

12) Ἡ Ἐκκλησία σέβεται καὶ ἐμπιστεύεται τὴν ἱατρικὴ ἔρευνα καὶ κλινικὴ πράξη. Γι' αὐτό, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀρμόδια, **θὰ μπορούσε** νὰ δεχθεῖ τὴν διεθνῶς ὁμόφωνη ἄποψη ὅτι ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος ταυτίζεται μὲ τὸ **ἀμετάκλητο βιολογικὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου**. Ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος ἀποτελεῖ **γεγονὸς ὀριστικῆς καὶ ἀνεπίστρεπτης καταστροφῆς τοῦ ἐγκεφάλου καὶ κατάστασις πλήρους ἀπώλειας αἰσθήσεων καὶ συνειδήσεως**. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀναπνευστικὴ λειτουργία συντηρεῖται μόνον μηχανικά, ἢ δὲ διακοπὴ τῆς τεχνητῆς ὑποστηρίξεως ὀδηγεῖ σὲ σχεδὸν ἄμεση παύση καὶ τῆς καρδιακῆς λειτουργίας.

13) Αυτό που στην ουσία κάνει ή τεχνητή υποστήριξη της αναπνοής είναι ότι προσωρινά **αναχαιτίζει την διαδικασία αποσυνθέσεως του σώματος όχι όμως και την αναχώρηση της ψυχής.**

14) Ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ διαφοροποιηθεῖ ἀπὸ τὴν φυτικὴ κατάσταση –ποὺ συνήθως ὀνομάζεται «κλινικὸς θάνατος». Κατ’ αὐτὴν, τὸ ἐγκεφαλικὸ στέλεχος λειτουργεῖ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀπαιτεῖται τεχνητὴ υποστήριξη. [...]

στ. Περὶ συνειδητῆς καὶ εἰκαζομένης συναίνεσεως

18) Ἡ δωρεὰ προϋποθέτει τὴ «**συνειδητὴ συναίνεση**» τοῦ δότη σ’ αὐτὸ ποὺ κάνει. Κάθε τι ποὺ «**εἰκάζει**» τὴ βούλησή του ἀποτελεῖ παρέμβαση στὸ αὐτεξούσιο καὶ **δὲν εἶναι δυνατό νὰ γίνεῖ ἀποδεκτό.**

21) Ἡ συναίνεση δὲν εἶναι κάτι δευτερεῦον ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐπισκιασθεῖ ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη πράξη (π.χ. ἀπογραφὴ, ἔκδοση ταυτότητος κ.τ.λ.). **Θὰ πρέπει ἡ δήλωσή της νὰ εἶναι ἐλευθέρη καὶ ἀπόλυτα συνειδητὴ, καρπὸς ὥριμης σκέψης. Γι’ αὐτό, καλὸ θὰ ἦταν νὰ διατυπώνεται ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη κοινωνικὴ πράξη καὶ μὲ τὴν προϋπόθεση τῆς σωστῆς καὶ ἀβίαστης ἐνημερώσεως.**

Εἰδικὴ Συνοδικὴ Επιτροπὴ Βιοηθικῆς (Κανονισμὸς υπ’ ἀριθμ. 101/1998 τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «Περὶ Συστάσεως, ὁργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς Επιτροπῆς Βιοηθικῆς τῆς Εκκλησίας τῆς Ελλάδος»).

Βασικὲς θέσεις ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τῆς εὐθανασίας (6.11.2002), Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Εκκλησίας τῆς Ελλάδος

Επιτροπὴ Βιοηθικῆς

[...] *Β. Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος στὴν Ὁρθόδοξη θεολογία καὶ παράδοση*

4) Ἡ ζωὴ μας ἀποτελεῖ ὑπέρτατο δῶρο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ὁποίου **βρίσκονται στὰ χέρια Του καὶ μόνον.** «ἐν χειρὶ Θεοῦ πνεῦμα παντὸς ἀνθρώπου» (Ἰωβ ιβ’ 10). [...]

9) Ὁ θάνατος εἶναι ἓνα γεγονὸς ποὺ συνδέεται ὅχι μόνον μὲ τὸ τέλος τῆς βιολογικῆς ζωῆς ἀλλὰ καὶ μὲ ὁλόκληρὴ τὴν ὕπαρξη τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ζωὴ ἐπεκτείνεται καὶ μετὰ τὸν βιολογικὸ

θάνατο, ό τρόπος μέ τόν όποίο κανείς ζεΐ καί πεθαίνει έχει συνέπεια στήν αιώνια κατάστασή του.

10) 'Η σύγχρονη κοσμική αντίληψη προσεγγίζει τόν θάνατο σέ σχέση μέ τήν εϋθανασία ως δικαίωμα καί ὄχι ως γεγονός πού υπερβαίνει τόν ἄνθρωπο· ως κάτι πού ό χρόνος του μπορεί νά ἐπιδέχεται καί ἀπό τόν ἄνθρωπο καί ὄχι ως κάτι πού ἀποκλειστικά προσδιορίζεται ἀπό τόν Θεό. 'Ο σεβασμός στό θεόδοτο δῶρο τῆς ζωῆς ἀπαιτεῖ καί τήν μέ κάθε τρόπο προστασία της [...].

Γ. 'Η σημασία τοῦ πόνου

11) 'Η Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει μέ συμπάθεια τήν ἀσθένεια τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Γι' αὐτό καί πάντοτε ἀγκαλιάζει τοὺς ἀσθενεῖς, πάσχοντες καί πονεμένους, φιλόανθρωπα ζητεῖ τήν ἀπαλλαγή «ἀπό πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καί ἀνάγκης», εϋχεται τὰ τέλη τοῦ ἀνθρώπου νά εἶναι «ἀνώδυνα, ἀνεπαίσχυντα, εἰρηνικά», ἐνίοτε δέ προσεύχεται καί γιά τήν ἀνάπαυση τῶν ὀδυνωμένων (εϋχή εἰς ψυχωρραγοῦντα). [...]

13) Τόν πόνο δέν τόν ἐπιδιώκουμε καί, ὅταν μᾶς συμβαίνει, προσπαθοῦμε μέ κάθε τρόπο νά τόν ἀντιμετωπίσουμε. Στήν περίπτωση ὅμως πού ἐπιμένει ἢ εἶναι ἀθεράπευτος, ἢ μετὰ πίστεως ὑπομονή καί ἐγκαρτέρηση ἀποβαίνει ἰδιαίτερα ἐνισχυτική καί ὠφέλιμη. [...]

ΣΤ. 'Η ἱατρική ἀποστολή

19) 'Από τὰ χρόνια του Ἱπποκράτη, ἡ ἱατρική ἀποστολή ἦταν ταυτόσημη μέ τή θεραπεία καί τήν προσφορά ζωῆς καί ἀσύμβατη μέ τή συνδρομή στόν θάνατο. Κατά τόν περίφημο ὅρκο του, ό ἱατρός ὑπόσχεται ὅτι «δέν θά χορηγήσει ποτέ σέ κανέναν θανάσιμο φάρμακο, ἀκόμη κι ἂν αὐτός τὸ ζητήσει, οὔτε ποτέ θά τόν συμβουλεύσει νά τὸ πάρει». [...]

Η. Κοινωνικές συνέπειες τῆς εϋθανασίας

26) 'Η ἐφαρμογή τῆς εϋθανασίας παρέχει ἐξουσίες στοὺς ἱατροὺς καί τοὺς συγγενεῖς πέραν αὐτῶν πού τοὺς ἀνήκουν, μέ ἀνεξέλεγκτες συνέπειες. 'Από τόν ἱατρὸ ἐξαρτᾶται ἡ περιγραφή τῆς καταστάσεως τοῦ ἀσθενοῦς. 'Από τοὺς συγγενεῖς, τῶν ὁποίων τὰ κίνητρα θά

μπορούσε ενίοτε νὰ εἶναι ἀμφιβόλου ποιότητος, ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόφαση. Ὁ χαρακτήρας τους, ἡ νοοτροπία, ἡ διάθεση τῆς στιγμῆς, ἡ φιλοσοφικὴ καὶ θρησκευτικὴ τοποθέτησή τους, ἡ ἀκόμη καὶ προσωπικὰ συμφέροντα, θὰ μπορούσε νὰ παίξουν καθοριστικὸ ρόλο στὴν ἀπόφαση κάποιου νὰ ζητήσῃ τὴν συντόμευση τῆς ζωῆς του.

27) Ὁ ρόλος τοῦ ἱατροῦ, ὅπως ὡς τώρα τὸν γνωρίζουν οἱ κοινωνίες μας, εἶναι αὐτὸς τοῦ ἀνεκτίμητου συμπαραστάτη στὸν ἀγῶνα γιὰ ὑγεία καὶ ἐπιβίωση. Ἡ ἐνεργὸς ἀνάμειξή του στὴ διαδικασία ἐπισπεύσεως τοῦ θανάτου, ἀκόμη καὶ ἀπὸ συμπόνια, καίρια τραυματίζει τὶς σχέσεις ἱατροῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀλλοιώνει τὴν ἀξία τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς ὡς ὕψιστου ἀγαθοῦ.

28) Τὸ λεγόμενο «δικαίωμα στὸν θάνατο», ποὺ ἀποτελεῖ τὴ νομικὴ κατοχύρωση τῆς εὐθανασίας, θὰ μπορούσε νὰ μετεξελιχθεῖ σὲ ἀπειλὴ τῆς ζωῆς τῶν ἀσθενῶν ἐκείνων ποὺ ἀδυνατοῦν νὰ ἀνταποκριθοῦν οἰκονομικὰ στὶς ἀπαιτήσεις τῆς θεραπείας καὶ νοσηλείας τους. [...]

Ι. Ἡ πρόταση τῆς Ἐκκλησίας

[...] 42) Ἡ Ἐκκλησία μας πιστεύει στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, στὴν ἀνάσταση τοῦ σώματος, στὴν αἰώνια προοπτικὴ καὶ πραγματικότητα, στοὺς πόνους ὡς «στίγματα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν» (Γαλ. στ' 17), στὶς δοκιμασίες ὡς ἀφορμὲς καὶ εὐκαιρίες σωτηρίας, στὴ δυνατότητα ἀναπτύξεως κοινωνίας ἀγάπης καὶ συμπαραστάσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Μὲ βάση αὐτά·

α) διακηρύσσει ὅτι ἡ ζωὴ μας βρίσκεται στὰ χέρια καὶ μόνον τοῦ Θεοῦ, ὅτι τὸ κάθε τι ποὺ μᾶς συμβαίνει εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον μας, ὅτι δὲν ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ διορθώσουμε τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ καὶ

β) κάθε θάνατο ποὺ ἀποτελεῖ ἀποτέλεσμα ἀνθρώπινων ἐπιλογῶν – ὅσο «καλός» κι ἂν ὀνομάζεται– τὸν ἀπορρίπτει ὡς «ὑβριν» κατὰ τοῦ Θεοῦ. Κάθε δὲ ἱατρικὴ πράξη ποὺ συνειδητὰ ἐπισπεύδει τὴ στιγμή τοῦ θανάτου τὴν καταδικάζει ὡς ἀντιδεοντολογικὴ καὶ προσβλητικὴ τοῦ ἱατρικοῦ λειτουργήματος. Οἱ ἄνθρωποι προσευχόμαστε, δὲν αποφασίζουμε γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν θάνατο.